

תוכנית עמיתית המחקר של מרכז זלמן שזר – מחזור תשפ"ז

מתימן לציון

העליות מתימן לפני הקמת המדינה ותרומתן לבניין הארץ

אנו שמחים להודיע על הקמתה של קבוצת מחקר חדשה של מרכז זלמן שזר בשיתוף עם עמותת אעלה בתמר בנושא העליות מתימן לפני הקמת מדינת ישראל, ותרומתן להתפתחות היישוב העברי וארץ ישראל.

החל מנקודת הציון המכוננת של עליות "אעלה בתמר" (1881–1882) ועד לקום המדינה, התקיימה הגירה מתמשכת ורצופה של משפחות וקהילות מתימן לארץ ישראל. עולים אלו השתלבו במרכזים העירוניים והחקלאיים, הקימו שכונות, מוסדות וקהילות פורצות דרך, הניחו תשתית כלכלית, תרבותית ורוחנית עצמאית, ועיצבו את שורשי התחייה הלאומית והחברה היהודית בארץ ישראל.

תוכנית עמיתית המחקר תהווה מסגרת עבור חוקרות וחוקרים בשלב הדוקטורט והבתר-דוקטורט. התוכנית מבקשת להאיר מחדש את תרומתן של עליות אלו, לצרף פרק מפתח לאתוס הציוני ולדברי ימי היישוב, ולבחון מנעד נושאים: תהליכי הגירה ודמוגרפיה, מנהיגות ומוסדות, יחסי גומלין בין-קהילתיים, תעסוקה, חקלאות ויוזמות כלכליות, לצד מעמד משפטי, זהות חינוך ותרבות. ניתן מקום גם למבט ארוך טווח על תהליכים שהחלו בתקופה הנחקרת והשפעתם הן על מקומם של יוצאי תימן בחברה הישראלית והן על החברה הישראלית עצמה. כל זאת באמצעות סדרת מפגשים דו-שבועיים, פגישות עם חוקרים מובילים, סיור לימודי וכנס מסכם.

מטרות התוכנית

- **בניית קהילת חוקרים:** יצירת קהילה דינמית ותומכת עבור חוקרים בראשית דרכם המתמקדים בחקר העליות מתימן, החברה היהודית בארץ ישראל והמרחב העות'מאני והמנדטורי, תוך דגש על שיח בין-תחומי, הפריה הדדית והצבת תיאוריות אל מול מקרי בוחן מהשטח.
- **העמקת הידע ותרומה אקדמית:** בחינת מקומן של העליות מתימן מהמאה ה-19 ועד קום המדינה כתשתית מרכזית ומובילה לפעילות הציונית וההתיישבותית, והבנת תרומתן להרחבת מעגל השותפים לבניית הארץ והחברה בישראל.
- **עידוד לכתיבת מאמרים אקדמיים:** תמיכה בכתיבת מאמרים אקדמיים שפיטים העוסקים בשאלות המחקר שיידונו בסדנא.

פרטי התוכנית

- התוכנית תכלול שמונה מפגשים שיתקיימו באופן היברידי (משולב) פנים אל פנים במשרדי מרכז זלמן שזר בירושלים, בלמידה מרחוק (בזום) ובסיוור.
- המפגשים ישמשו להצגת מחקרים מובילים בתחום באמצעות הרצאות אורח וסדנאות, דיונים, הצגת מחקרי העמיתים וקבלת משוב מחוקרים בתחום.
- מפגשי התוכנית יתקיימו אחר הצהריים, אחת לשבועיים, לאורך שנת הלימודים האקדמית הבאה (תשפ"ז). משך כל מפגש כשעתיים.
- השתתפות בתוכנית תזכה את העמיתים במלגה על סך 5,000 ₪.

דרישות התוכנית

- השתתפות בכל המפגשים.
- השתתפות פעילה בדיונים והצגת נושא מחקר אחד במהלך מפגשי הסדנא.
- **סיור לימודי:** כחלק מהתוכנית ייערך סיור לימודי, שיאפשר לעמיתים לדון בנושאי המחקר של הקבוצה במרחב ההיסטורי.
- **כנס מסכם:** בסוף השנה משתתפי התוכנית יארגנו כנס מסכם במרכז שזר, בו יוכלו להציג את מחקריהם לצד הרצאות של חוקרים נוספים.
- הענקת מלגות עידוד נוספות לבוגרי הקבוצה שיפרסמו מאמרים אקדמיים בכתבי עת שפטים.

הגשת מועמדות

תלמידי דוקטורט (עם הצעת מחקר מאושרת) ובת-דוקטורט מכלל המוסדות האקדמיים בישראל מוזמנים להגיש את מועמדותם. אנו מעודדים הגשה של נושאי מחקר מדיסציפלינות שונות (היסטוריה, ארכאולוגיה, גיאוגרפיה היסטורית, סוציולוגיה, תרבות ועוד), ובלבד שישנה זיקה בין החוקרים ומחקריהם לסוגיות שבהם תעסוק קבוצת המחקר.

על המועמדים להגיש:

1. תוכנית מחקר מפורטת (עמוד אחד).
2. מכתב נלווה המסביר את החיבור לנושאי התוכנית (עמוד אחד).
3. קורות חיים.
4. עבור דוקטורנטים/ות – אישור הצעת המחקר.
5. שני מכתבי המלצה (אחד מהם ממנחה הדוקטורט).

את המסמכים יש **להעלות כאן** עד לתאריך **22.10.2026** ההצעות יוערכו על ידי ועדה מקצועית שתבחן את מקוריותן, מצוינות אקדמית והתאמתן ליעדי התוכנית. תשובות למועמדים תתקבלנה עד לסוף חודש אוקטובר 2026. שאלות ניתן לשלוח ל: aaron@shazar.org.il

מנחי הקבוצה: ד"ר דרור חוברה וד"ר גלית בינט